

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1227300/2

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים לפני כבוד הדיינים:

הרב הראשי לישראל הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב מיכאל עמוס

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד נורית פוגל)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד כרמית לוי)

הנדון: ראיית מעשים חמורים שעשו את הנישואין לבלתיאפשריים כבקשת גירושין ולא רק כסיבה להם והשלכתה על יישום הסכם ועל חיובי הכתובה

פסק דין

רקע ועובדות

הצדדים נישאו בתאריך ז' באדר ב' תשס"ג (11.3.03). סך הכתובה הנקוב, עיקר כתובה ותוספת, הוא 52,000 דולר ועוד מאתיים זוז. (הוזכרו גם סכומים אחרים אבל לא נידונו לפנינו). הצדדים שומרי מצוות, האישה מכסה את ראשה וארבעת הילדים לומדים במסגרות דתיות.

בתאריך כ"א באדר א' התשע"ו (1.3.16) הגישו הצדדים לאישורו של בית המשפט הסכם יחסי ממון שנחתם בין הצדדים ובו נכתב בין השאר כדלהלן:

בסעיף 7 להסכם:

הצדדים מצהירים כי דירת [פלוני] שימשה את הצדדים למגוריהם בעבר במשך כארבע שנים וכן כי [פלונית] השקיעה בשיפוץ דירת [פלוני] סך המוערך בכחמישה-עשר אלף ש"ח.

ובהמשך ההסכם:

12. הצדדים מצהירים כי ממועד קניית דירת המגורים ועד למועד חתימת הסכם זה נשאה [פלונית] בלבד בכל תשלומי המשכנתא אשר רבצו על הדירה, וממועד חתימת הסכם זה יישא [פלוני] לבדו ומחשבונו הפרטי בכל תשלומי המשכנתא הרובצים על דירת המגורים עד לפירעון המשכנתא.

13. במידה ו[פלוני] יגיש בקשה לגירושין, כל יתרת המשכנתא על דירת המגורים תיזקף לחובתו, דהיינו: כל תשלומי המשכנתא יחולו וישולמו על ידי [פלוני] בלבד ובעת מכירת דירת המגורים בעקבות קרע, תופחת מחלקו של [פלוני] בדירה יתרת פירעון המשכנתא. במידה ו[פלונית] תגיש בקשה לגירושין, תימכר דירת המגורים בשוק החופשי, תוחזר מהמכירה יתרת המשכנתא הרובצת על דירת המגורים וביתרה יתחלקו הצדדים שווה בשווה [...]

15. הצדדים מצהירים כי מתנהלים הם עד היום בחשבונות נפרדים וכך ימשיכו להתנהל גם לאחר מועד חתימת הסכם זה, אך כל הזכויות שנצברות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בחשבונותיהם הנפרדים מיום נישואיהם יהיו שייכות לצדדים שווה בשווה אך החובות יחולו ויחויבו רק את בעל החשבון הנפרד [...]

17. מוסכם על הצדדים כי תנאים סוציאליים שרשומים או יירשמו על כל צד מהם יהיו שייכים לצד הרשום בלבד במידה ויתגלע קרע בין הצדדים.

19. מוסכם על הצדדים כי פקיעת הקשר לעניין מימושו של הסכם זה תהא בהתקיים אחת החלופות הבאות: א. מותו של אחד הצדדים [...]. ב. מתן הודעה של אחד הצדדים בכתב למשנהו על רצונו לפרק את הקשר ולהביאו לידי פקיעה [...]

20. מוסכם על הצדדים כי עם פקיעתו של הקשר יהיה כל צד רשאי למימוש מלאו זכויותיו על פי הסכם זה לרבות חלוקת הרכוש.

באישור ההסכם בבית המשפט הוסיפו הצדדים להסכם, בפרוטוקול, ובין השאר לסעיף 13:

מובהר לנו כי בהתאם להסכם אין משמעות לסיבה שבעטיה תוגש בקשה לגירושין, ככל שתוגש, והמבחן היחיד הוא מי הגיש את הבקשה. ובאישור נאמר כי הנאמר בפרוטוקול הוא חלק מן ההסכם.

האיש הגיש לבית הדין הרבני בקשה ליישוב סכסוך בתאריך ב' בניסן התשע"ח (18.3.18) ועזב את הבית בתאריך כ"ט באייר התשע"ח (14.5.18).

לפי הודעת יחידת הסיוע (מיום כ"א בסיוון התשע"ח – 4.6.18) פגישת המהו"ת האחרונה בין הצדדים הייתה ביום י"ד בסיוון התשע"ח (28.5.18) וחתימת הבעל על בקשת סיום ההליך הייתה ביום ט"ו בסיוון התשע"ח (29.5.18).

בי"ד בסיוון התשע"ח (28.5.18) הגישה האישה לבית הדין בקשה לסעד זמני להגבלת הקשר של הבעל עם הילדים. בתחילת הדיון בעניין הבקשה, בט"ז בסיוון התשע"ח (30.5.18), נשאלו הצדדים לאן פניהם מועדות, וכל צד אמר שהוא לא מבקש גירושין אבל הצד השני – פניו לגירושין.

לכן סיכם בית הדין בדיון ובהחלטה והודיע כי הצדדים יתגרשו.

נקבע מועד סידור גט, ואחר נדחה בהסכמה תוך תיאום מועד חדש ליום ז' באב התשע"ח (19.7.18). בפתיחת הדיון אמר בית הדין "הוזמנתם היום לסידור גט", הבעל אמר "ממש לא, דנים על הרכוש ומסוכנות הבעל", ובית הדין אמר "כיוון שבאתם לסידור גט ואני צריך לשמוע אתכם" וכו'.

לאחר מכן הגישה האישה תביעת גירושין בתאריך כ"ד באב התשע"ח (5.8.18).

להלן מובאות מפסק בית הדין האזורי לגבי הכתובה וההסכם.

בהחלטת בית הדין האזורי קבע אב בית הדין תחילה לגבי ההסכם:

אין ספק שהאיש נחשב עובר על דת במעשיו, אשר הגדרת הדין כפי שהאיש ובאת כוחו ציטטו מהמקורות (לטענתם הפוכה) בנוגע למעשים ההורסים את התא המשפחתי וכי לא ניתן לחיות כזוג נשוי באופן סביר במקביל למעשים שכאלה. כך גם במקרה דנן: אישה, ובוודאי אישה דתית, אינה יכולה לחיות בהתנהלות חמורה קיצונית חריגה ובלתי-נורמלית של גבר בנושא כה עדין של קשר והתנהלות ללא גבולות עם כל מיני נשים, ואף קטינות, ברמת לכלוך ירודה ונחותה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מנגד, התברר באופן חד-משמעי שהסעיף בהסכם הגירושין עוסק במי שיגיש בקשת גירושין. ההודעה שהעביר האיש לאישה – אין בה בקשת גירושין.

הפרשנות להסכם אינה "מי יזם את הגירושין" או "מי אשם" בהם.

האישה טוענת כי הגירושין באו ביוזמתו. אין ראיות מספיקות על כך, ולהפך: האישה, אומנם בצדק – וביחס לכתובה מתקבלות כאמור טענותיה שהרי הכתובה היא תוצאה של האשם בגירושין והוא האיש בנידון דנן – היא אשר, לאור התנהלות האיש, הפסיקה את יחסי האישות ואת כל הפעולות בבית הנדרשות ממנה כאישה כמו הכנת אוכל וכביסה וכיוצא בהם, עניין שגרם לעזיבתו את הבית; האישה הצהירה שהיא רוצה בגירושין, והבעל הוא שהתחבא מאחורי רצון לשלום בית, ואף שלא ברור מה באמת הוא רצה – רצונה של האישה הוא ברור וחד-משמעי, והיא חפצה בגירושין.

בקשת יישוב סכסוך מעצם מהותה והגדרתה בחוק החדש אינה עוסקת דווקא בגירושין אלא גם בשלום בית או הסדרי שהות, מזונות וכל השאר. אין בהגשת הבקשה כל אזכור למטרתה. אין אנו יודעים מה ביקש האיש בפגישה [...]

הצדדים הצהירו בבית המשפט ביום אישור ההסכם בפני השופטת כי המדד והמבחן ליישום סעיף 13 להסכם, שהוא נשוא הוויכוח ביניהם, יהיה רק מי הגיש בקשת גירושין. ובמקרה דנן האישה הגישה את הבקשה בכתב לבית הדין, אף ביקשה גירושין עוד קודם לכן, בדיונים שקדמו, ואף יזמה אותם בהתנהלותה כנגד האיש בבית.

אומנם התנהלות האיש מצדיקה את הדבר, אולם עניין זה שייך לפרק חיוב הכתובה ולא ליישום סעיף ההסכם שהוא נושא ממוני משפטי-הלכתי שעליו תקפים התנאים הממוניים שהצדדים קבעו ביניהם.

לעניין הכתובה הכריע אב בית הדין כך:

אולם נראה בעיקר כי התנהלותו של הבעל בנקודות כה רגישות הפוגעות ביסודם ובעיקרם של הנישואין שהם הקשר האישי בין בני הזוג – ובמקרה דנן האיש מתעניין כל היום וכל הלילה בנושאים שהם ממש עם הנשים הפרוצות ביותר שקיימות בחברה בהתנהלות אובססיבית ללא גבול ובדרך ירודה - היא פגיעה ישירה בחיי הנישואין ובאישה עצמה והרס גמור ומוחלט של הנישואין, מלבד המאיסות הנוראה של אישה שאינה יכולה לחיות בשום פנים ואופן עם גבר שכזה. וייתכן שגרע הדבר יותר מ'רועה זונות' ש'פה ושם' הולך לאישה אחרת אולם הנישואין ממשיכם להיות קיימים, עם כל החומרה שבדבר. אולם במקרה דנן אין סוף להתעניינות החולנית של האיש, והוא סיים את מערכת הנישואין והרסה.

כל זאת לאחר שהדבר כבר עלה והתעורר בשנת 2016 נערך הסכם שלום ולחילופין גירושין. הצדדים התחייבו על טיפול ושיתוף פעולה. והנה חלפו להם שנתיים והתברר כי הנושא לא רק שהמשיך אלא צבר תאוצה והידרדרות שאין לה שיעור.

ויש לעיין אם מקרה דנן לא גרע טפי ממדיר את אשתו מללכת לבית האבל או לבית המשתה ומצערה בכך, שחייב להוציא ולתת כתובה כמבואר במסכת כתובות.

אף שבעניין טענת האישה כי הכשילה בענייני נידות ועבר על דת בכך: כיוון שטענותיה בדיון בפני האיש, בבחינת "אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה", היו לאחר הגירושין, וכך אין את סברת 'העזה', וגם בבית המשפט במקרה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אחד האישה הצהירה ביחס לשאלה ספציפית לזמן שהוא שלא קוימו יחסים משום שהאיש שומר דת, מכל מקום הסברה נותנת שדבריה אינם לגמרי לא נכונים, בלשון המעטה, לפי הדחפים המיניים של האיש, ומשום כך גם עניין זה מצטרף.

יש לצרף גם את נושא הכעסים הבלתי-נשלטים של האיש עד כדי הצורך בשימוש בתרופות כדי להרגיעו.

על פי כל הנזכר לדעתי אף שלא נחייבו בכתובתה בשלמות על אף נטייתנו לכך, מכל מקום יש לפשר ולחייב את הבעל בכתובת אשתו ובתוספתה בסך 72,000 ש"ח.

יצוין שאם האישה תזכה בזכויות מחשבונו של האיש כמוסכם בין הצדדים בהסכם, אזי יקוזז סך זה מטעם 'כפל תשלומים' כידוע בפסיקה.

הכרעת הדין השני הייתה:

[...] עוד טענה האישה כי הגירושין נגרמו כתוצאה ממעשי הבעל שהוזכרו לעיל. לעניין זה: אומנם נכון הדבר לכאורה שהתנהגות זו של הבעל היא שגרמה לשבר הסופי, אבל מכל מקום אין התנהגות זו חוסה תחת הגדר של 'רועה זונות' כפי האמור לעיל. כמו כן אין התנהגות זו בגדר 'עובר על דת' על אף הטענה שבא עליה שלא כדרכה ובזמן נידותה, שהרי הבעל הכחיש לחלוטין עניין זה כמובא בפרוטוקולי הדיונים מיום כ"ז במרחשוון התשע"ט (5.11.18) ומיום ל' בניסן התשע"ט (5.5.19), והאישה אינה נאמנת על כך שהרי תבעה כתובתה. ואף שצידדנו לעיל שיש מקום לומר שהאישה נאמנת בכהאי גוונא שיש רגליים לדבר, מכל מקום אין די בכך כדי להוציא ממון מהאיש.

ויש לדון מטעם שהאיש נהג לכעוס ולהתפרץ בצעקות בלתי-נשלטות ובאלימות מילולית, כמובא לעיל בארוכה. ובעניינו ראינו באחד הדיונים שהוא מתפרץ בצורה בלתי-נשלטת בצרחות אימה עד שהאישה התכווצה ונחרדה ממנו. ועיין בתשב"ץ ש"לחיים ניתנה ולא לצער". אך ענין זה לא נתברר כל צורכו.

מכל האמור, נראה לי שאין די ראיות לחייב את האיש בכתובה בנידון דידן ובנסיבות תיק זה.

לגבי הסכם הממון: לאחר העיון בדברי אב בית הדין שליט"א אני מצטרף למסקנתו בנושא זה.

הכרעת הדין השלישי הייתה:

[...] הרי שהתבררה לנו האמת כי כל בקשת ישוב הסכסוך היה למעשה צעד ראשון בהנעת הליך הגירושין: הבעל פנה לבאת כוחו בשאלה: "אני רוצה להתגרש, איך לעשות זאת בלא להיפגע מהסכם הממון?" תשובת באת כוחו הייתה ככל הנראה "תפתח 'ישוב סכסוך' ותאמר שם שאתה רוצה שלום בית, וזה יתגלגל לגירושין", שהרי ודאי לא יעלה על הדעת שהאיש פנה לבאת כוחו שהוא רוצה להתגרש והיא יעצה לו "לך ליישוב סכסוך כדי לשקם את הבית".

נמצא שאף אם האיש דיבר מילים של שלום בית בהליך מכל מקום לא זו הייתה כוונתו, וכל ההליך נעשה כדי להניע את גלגלי הגירושין, ומשכך נופל האיש בהגדרת "ביקש גירושין", כפי שהראינו את פרשנות האיש עצמו בהסבירו את התנהגות האישה בהליך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכן לדידי האיש נופל תחת הגדרת סעיף 13 לעניין הכתובה [...]

אולם לא כך הדבר כאשר לא עסקינן בדיון על חיוב גט אלא על חיוב כתובה בלבד, שהרי הצדדים התגרשו, ברי לי שבציוור שלנו, שיש רגליים לדבר שהאיש מסוגל לכל סטייה מינית, הרי שלכולי עלמא האישה נאמנת, והרי הוא עובר על דת וחייב בכתובה.

לאחר אריכות דבריהם נכתב בסוף פסק הדין:

נפסק:

א. לדעת הרוב, הצדדים יחלקו בתשלום המשכנתה ממועד הקרע (כ"ד באב התשע"ח – 5.8.18) בחלקים שווים.

ב. לדעת הרוב, הבעל חייב לאישה, בדרך פשרה, על חשבון הכתובה סך 72,000 ש"ח.

ג. יובהר שאם האישה תזכה בזכויות מחשבונו של האיש כמוסכם בין הצדדים בהסכם הנ"ל בסעיף 15, שבו נכתב:

כל הזכויות שנצברות בחשבונותיהם הנפרדים מיום נישואיהם יהיו שייכות לצדדים שווה בשווה אך החובות יחולו ויחויבו רק את בעל החשבון הנפרד,

יקוזז סך זה שבסעיף ב' מטעם 'כפל תשלומים' כידוע בפסיקה.

עד כאן מתוך פסק הדין האזורי.

על פסק זה הוגש ערעור האישה – גם על פירוש ויישום ההסכם וגם על פשרת הכתובה.

טענות המערערת לגבי ההסכם

א. המשיב, שידע את ההשלכות הממוניות של בקשת גירושין, תכנן בעזרת באת כוחו מהלך של גירושין ותמרון אותו, שהוא יפתח רק תיק יישוב סכסוך ויגרום פרובוקציות כמו הסתת הילדים נגדה ושליחת הודעות שהאישה תיאלץ להגיב עליהן, ובסופו של ההליך היא תגיש את הבקשה לגירושין.

ב. הליך יישוב הסכסוך נפתח לאחר התייעצות מוקדמת עם באת כוחו על הדרך שבה יוכל להתגרש מבלי להפסיד את זכויותיו לפי ההסכם, וכך, בתכנון מראש שלו ומבלי להודיע הודעה מוקדמת לאישה, נפתח הליך יישוב הסכסוך כשהוא אומר לה בעל פה שכוונתו לגירושין. כך גם בפגישת המהו"ת הראשונה אמר במפורש שכוונתו להתגרש כמו שהוכח מפרוטוקול הפגישה, ולמוחרת שלח בקשה לסגירת הליך המהו"ת.

ג. המשיב עזב את הבית בפתאומיות, ללא כל הודעה מוקדמת, באופן חד-צדדי, וקבע לעצמו זמני שהות עם הילדים.

ד. בישיבת בית הדין הראשונה במסגרת יישוב הסכסוך בדיון בהגבלת המשמורת של המשיב, נקבע בהסכמה כי הצדדים יתגרשו לאלתר וניתנה הוראה לפתיחת תיק גירושין. לאחר שנקבע מועד לסידור גט, לפתע סירב הבעל להתגרש וטען שהוא רוצה 'שלוש' בית'. בפועל הובהר בדיון כי התנגדותו לגירושין היא בשל סעיף 13.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ה. מלכתחילה הייתה כוונת הצדדים להטיל את האחריות בנושא תשלום המשכנתא על מי שבפועל יוזם ואחראי למהלך הפרידה, ולכן לא דובר בסעיף 13 על "מי שיגיש את תביעת הגירושין" אלא על מי שיבקש את הגירושין.

ו. בסעיף 20 הובהר כי "מתן הודעה של אחד הצדדים בכתב למשנהו על רצונו לפרק את הקשר ולהביאו לידי פקיעה". תנאי זה התמלא בהגשת הבקשה ליישוב הסכסוך בתאריך ב' בניסן התשע"ח (18.3.18) או בעזיבתו את הבית בתאריך כ"ט באייר התשע"ח (14.5.18) כשבהודעת ה'וואטסאפ' מודיע הבעל על עזיבתו עם הסדרי שהות לעוד חמישה חודשים.

ז. הוצגו הוכחות שבהן אמירות של הבעל כי הוא בהליך גירושין והוא מתייעץ עם באת כוחו איך לא להיות מחויב בסעיף 13.

ח. פתיחת התיק על ידי האישה אינה עונה על התנאי כיוון שנעשתה רק לאחר שבית הדין זימן את הצדדים לסידור גט ונקבע מועד מוסכם ולאחר מכן כשחזר בו הבעל מהסכמתו פתחה האישה את התיק.

ערעור הכתובה

א. בסעיף 92 לכתב ההגנה מודה המשיב בחיוב הכתובה וכופר רק בחיוב התוספת, כיוון שהשטר ודאי הרי שחובת המשיב היא להוכיח שהאישה עשתה מעשים שמפסידים אותה מכתובתה. נטל זה נשאר גם כשהאישה הגישה תביעת גירושין, כשהבעל יזם אותם וכשמעשיו הבעל גרמו לתביעה (ראה פסק בית הדין הגדול בתיק 1075070/1), ושני הדברים נכונים בתיק זה.

ב. יצריו המוגברים של הבעל, שהוכחו, גרמו לו לתקוף את האישה גם בטוהרתה וגם בנידתה. הדין אם האישה נאמנת שבא עליה בנידתה מיותר מאחר ששלל ההוכחות שהובאו לבית הדין על מעשיו המגונים – די בהן לחייבו בגט וגם בכתובה ותוספת.

ג. די שהאישה הביאה תכתובת אחת עם פרוצה (שהיא ביטלה את המפגש בשל דרישות מופרזות) כדי להניח שהיו עוד מפגשים כאלה וליצור חשש אמיתי אצל האישה.

ד. טענות הבעל לגבי מרידת האישה נוגעות לתקופה שבה האישה גילתה את מעשיו והוא כבר החל בתכנון לפירוק הבית, וגם: לא התרו בה כדין מורדת.

טענות נוספות

טענה כוללת היא כי האיש שיקר לפני בית הדין בכמה מקרים והוכח לבית הדין שלא כדבריו, וממילא כל נאמנותו בספק.

עוד נטען בדיון כי טענת האיש על התכתבויות האישה עם באת כוחה [ראה להלן] הן שיחזור של המצב ב-2016 שלא שייך להליך הנוכחי. שאר הציטוטים לא היו ולא נבראו.

הטענות על משיכת כספים [ראה להלן] נטענו בבית הדין לאחר פסק הדין והוכח בבית הדין כי הן לא נכונות לחלוטין, ובכל זאת הן ממוחזרות כאן.

דברי 'המטפלי' מטעם עצמו והרב [שעליהם נסמך האיש, ראה להלן] מסלפים את מה שהיה כפי שכבר נכתב בתגובה.

טענות המשיב לעניין ההסכם

א. כל העובדות והראיות היו לפני בית הדין האזורי לפני שפסק את דינו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. יישוב סכסוך הוא כשמו. הבעל רצה שלום בית כי מצבו היה קשה הרבה לפני כן, והאישה הודיעה לו על רצונה להתגרש.

ג. האישה תכננה את הגירושיין החל מההסכם ב־2016 ומשכה כספים לאורך כל הזמן. כבר לאחר ההסכם ניהלו בני הזוג משאומתן לגירושיין עם באת כוח האישה ואז שינתה האישה את טעמה וביקשה שלום בית. כשחזר האיש הוא הלך לטיפול לפי בקשתה במשך שנה וחצי.

ד. הבעל עזב את הבית כדי להרגיע את הרוחות, כאשר המצב היה קשה מנשוא והוא ראה שהאישה מביימת פרובוקציה נגדו.

ה. הודעת הבעל על עזיבתו גם היא נועדה רק להרגעה ולא לגירושיין.

ו. שלושה ימים לאחר פגישת יישוב הסכסוך הגישה האישה בקשה מנומקת בת מאה עמודים בנוגע למסוכנות האיש. האם הכנת בקשה זו לא קדמה לפגישה והייתה חלק ממהלך מתוכנן מראש?

ז. בעיית המשיכה לפורנוגרפיה של האיש הייתה ידועה לאישה לפני שנים והיא אמרה זאת לשופט ב־2016.

ח. המטפלים והמאבחנוים קבעו כי יש ליחס האישה לאיש חלק בבעיותיו וכי היא לא הייתה מוכנה לשלום בית.

ט. התנהלות האישה מוכיחה כי לכל אורך הדרך היא לא רצתה בשלום בית ותמרנה את הבעל לבקש גירושיין, דבר שלא צלח בידה.

י. בסופו של דבר בעת שהאיש ביקש יישוב סכסוך בשל החרפת המצב בבית האישה ביקשה את הרחקתו בשל 'מסוכנותו'.

בעניין הכתובה

א. האישה השתמשה כלפי האיש במילים בוטות וגסות, מנעה יחסי אישות ממנו ומנעה את האפשרות להמשיך בחיים משותפים.

ב. האישה הגישה תלונות שווא במשטרה וביקשה צווי הגנה, התיקים נסגרו כיוון שלא היה בתלונות ממש, אך בכך פגעה באיש, בפרנסתו ובשמו הטוב.

ג. אישה שמבקשת את הרחקת בעלה מהבית הרי היא כמורדת ואין חולק שהיא מנעה יחסי אישות ולא אפשרה לו להמשיך ולחיות בבית.

דיון והכרעה

בפנינו שתי שאלות לדיון: האחת בעניין ההסכם והשנייה בעניין הכתובה. נדון תחילה בהסכם.

ההסכם

א. בהסכם, בסעיף 13, אומנם נכתבה ההגדרה 'יגיש את בקשת הגירושיין', אך במקרה שלפנינו קשה לראות את פתיחת התיק לגירושיין כ'בקשת הגירושיין', שכן פתיחת התיק נעשתה לאחר שעניין הגירושיין הועלה על ידי בית הדין בעצמו בדיון על הסעד הזמני. רק לאחר שכל צד אמר לפני בית הדין כי הוא רואה ש'פני הצד השני הם לגירושיין', קבע בית הדין שיש צורך להתגרש, ורק אחר כך לדון בשאר התביעות, והפנה את הצדדים לסידור גט. שוב לא נפתח תיק גירושיין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולאחר שהודיע בית הדין לצדדים שאי אפשר לקבוע מועד לסידור גט בתיק של סעד זמני והורה להם לפתוח תיק גירושין, רק אז פתחה האישה את התיק לתביעת גירושין ונקבע מועד בהסכמת שני הצדדים לסידור גט. לפיכך אין לראות את הצעד הטכני של פתיחת התיק כקובע לעניין ההסכם ואין לראות בו בקשה לגירושין, אחרי שבית הדין כבר הפנה לסידור הגט בהסכמת שני הצדדים.

אב בית הדין חילק בפסק דינו בין סעיף 13 המתייחס לבקשת הגירושין, לסעיף 19 הדין על פקיעת הקשר לעניין מימוש ההסכם. לכן ביסס את הכרעתו על פתיחת תיק הגירושין והבעת הרצון בבית הדין לגירושין. אך לדעתנו יש ללמוד על קשר בין שני הסעיפים וכדלהלן:

ביארנו שקשה לראות את פתיחת התיק לאחר הוראת בית הדין כהגשת הבקשה. אבל המעין בטענות הערעור והתשובות רואה כי הן מסתמכות בעיקר על פרשנות מורחבת לסעיף שלפיה גם מעשים ברורים של רצון לנתק את הקשר מקיימים את כוונת ההסכם. ל

אחר העיון נראה שהתייחסות הצדדים למעשים מכריעים כדי להוות 'הודעה מכרעת' לעניין זה יש לה מקום גם בגוף ההסכם, שהרי בסעיף 19, תחת הכותרת "פקיעת הקשר", נאמר "מתן הודעה של אחד הצדדים בכתב למשנהו על רצונו לפרק את הקשר ולהביאו לידי פקיעה (להלן: 'הודעת הגירושין' ו/או 'ההודעה')". כלומר כאן משווה ההסכם בין "הודעה על רצון לפרק את הקשר" לבין "הודעת הגירושין". כיוון שההסכם משווה את 'הודעת הגירושין' ל'פקיעת הקשר', יפה הבינו הצדדים את משמעותו, שמעשה מכריע של ניתוק הקשר מצד האחד כלפי משנהו מהווה הודעה על פקיעת הקשר ובקשת גירושין ממשנהו. כך גם עולה מטענות שני הצדדים המתייחסים להודעה של צד למשנהו על פקיעת הקשר, ולא דווקא לבקשה בבית הדין.

ואומנם לכאורה ההסכם מצריך גם הודעה בכתב דווקא על רצון לפירוק הקשר, ולמעט דיבורים או איומים על גירושין, אך מדברי שני הצדדים נראה שהבינו שאף שרצון ודיבורים על גירושין אינם נחשבים לעניין סעיף זה, עשיית מעשים מכריעים בפועל לניתוק הקשר עולה כדי הודעה בכתב. לכן יש לומר שלא באה ההדגשה "בכתב" למעט מעשים של גירושין שהרי מעשה מוחלט וודאי עדיף מכתבה.

ב. לפיכך עלינו לבחון אם ניתנה הודעה בכתב או נעשו מעשים מוחלטים המהווים הודעה מכריעה על רצון לפירוק הקשר – הודעה מאחד הצדדים למשנהו או דרך בית הדין.

נקדים כי מוסכם מדברי שני הצדדים שיצירת ההסכם נעשתה בשל הבעיות שהיו קיימות בין בני הזוג, והפירוד הממושך בפועל שהיה אז (ארבעה חודשים). גם כשהגיעו להסכמות ידעו שהבעיות עדיין לא נפתרו וחששו שההסכם לא יחזיק מעמד זמן רב, ולכן הותנה בהסכם:

הצדדים מודעים להתנהלות חייהם עד כה ולמשברים האישיים, הזוגיים והמשפחתיים שעברו ועוברים הצדדים לאורך חיי נישואיהם, לפיכך הצדדים מתחייבים ללא תנאים מקדימים לפנות מיד לאחר אישור הסכם זה [...] לייעוץ זוגי [...] וזאת בכדי שיוכלו לצבור כלים מתאימים להתמודדות מול משפחותיהם המורחבות לרבות [...] נושא הזוגיות ביניהם [...] מתחייבים לשתף פעולה [...]

גם הסעיף לגבי התשלומים שלוקח הבעל על עצמו שהוגבלו בתנאי שהאישה לא תבקש גירושין, ולא משנה מאיזו סיבה. מסתבר שהתנאי הותנה או בשל החשש שלו שלא יתקן את דרכיו או שהאישה לא תחזור לשלום הבית אלא תנצל את התקופה להטבה כלכלית. כיוון שכך קבע הבעל סעיף מגביל בהתחייבותו, שלא משנה מה הסיבה שבעטייה תוגש הבקשה אלא מי הגיש את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבקשה, היינו שהסיבות לגירושין היו קיימות ועומדות ולכן תלה את הדבר לא בסיבות הגירושין, אם לא יתוקנו, אלא בהגשת הבקשה.

בנוסף: כיוון שהיו כבר דיבורים על פירוד ו'אין אדם נתפס על דבריו בשעת כעסו', לכן סוכם בהסכם על הודעה בכתב דווקא, לא על רצון לגירושין ואפילו לא על דיבורים. לאור זאת, משקלם של הדיבורים והכוונות שנאמרו בין בני הזוג בעל פה, או בינם לבין אחרים אפילו בכתב אך לא לבן הזוג, פחות מכריע בעניין זה, אם כי הוא יכול לסייע לבירור ההודעה או המעשים שנעשו. בנוסף עלינו להביא בחשבון ששני הצדדים ידעו כי 'אסור' להם לבקש גירושין משום שבקשת הגירושין תגרום להפסד זכויות ממון משמעותיות, ולכן שני הצדדים נזהרו מלעשות מעשה שיתפרש כבקשת גירושין.

לאחר הקדמות אלו, למרות הקושי הנובע מהן, ננסה להכריע בשאלה דלעיל ונבחן את העובדות שהובאו לבית הדין לפי הסדר:

ג. המריבות בעל פה והתכוננים המוקדמים, שכל צד מאשים בהם את משנהו לאורך זמן רב, בוודאי אינם עונים על ההגדרה של 'הודעה בכתב' מהאחד למשנהו על רצון לפרק את הקשר. אנו מחפשים את ההודעה או המעשים המכריעים בפועל שמצביעים בוודאות לצד השני על רצון לפרק את הקשר.

המערערת כתבה בסעיף 37 לכתב הערעור כי בחודשים הראשונים של 2018 נפל דבר כאשר ראתה את הבעל מסתיר ממנה דברים, מתעסק בטלפון 'החכם' וחוזר בשעות מאוחרות וכאשר השאיר את הטלפון והיא נחשפה לזוועות שהובאו לפני בית הדין. בסעיף 40 כתבה שלאחר שעיקלה את גודל הזוועה היא לא שיתפה את בעלה במה שגילתה, אך לא יכלה להתנהג אליו כתמול-ששום והפסיקה לקיים איתו יחסי אישות וכדברי אב בית הדין האזורי המצטט מסיכומי האישה:

בחודש מרץ 2018 האישה הפסיקה לתת לו 'שירותי כביסה, בישול ויחסי אישות', וזאת לאחר שגילתה את הזוועות שאותן גילתה ואחרי שהסתבר לה שהנתבע מתכנן מהלכי גירושין.

בסעיף 41 לכתב הערעור כתבה המערערת:

המשיב לא הבין מה פשר השינוי ביחס של המערערת כלפיו ובא אליה בטענות. נדמה כי בשלב הזה המשיב הבין שלא יוכל להנות משני העולמות וגמר בליבו להיפרד מהמערערת בלוחי משפטי צמוד ומדוקדק ובתכנון מוקפד ומתוחכם לסיים את הנישואין.

נכון הוא שעזיבת האיש את הבית בכ"ט באייר התשע"ח (14.5.18) באה רק לאחר נתק מוחלט מצד האישה ומצב שבו בלתי-נסבל להמשיך לחיות בתוך הבית, ולכן אי אפשר לראות בה מעשה ראשוני של, אלא תגובה למעשים שלה. גם אם התכנון שלו היה לטווח של ארבעה חודשים, הרי כמו ששנתיים לפני כן נפרדו והגיעו אחר כך להסכם, כך גם עכשיו לא היה זה נחשב למעשה שאין ממנו חזרה. גם בהתכתבות שלו עם באת כוחו (שכאמור אינה הודעה לבת הזוג) דיבר על תגובות למהלכים של האישה כלפיו, שברור לו שהיא מנסה לאלץ אותו לפעול, ובאת כוחו הבהירה לו שלא כדאי לו לפעול מייד אלא להניח לה להצהיר על כוונתה.

נראה כי אין מקום להכרעה בשאלה זו גם מכוח הפתיחה בהליכי יישוב הסכסוך כי אין בכך אמירה מפורשת, אף לו הייתה כוונה כזו. האיש אומנם פתח את הליך יישוב הסכסוך, אך עשה זאת רק לאחר שהאישה הפסיקה כל קשר עימו. לא ידוע לנו מה נאמר בהליך המהו"ת, אך ידוע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לנו כי ביום שבו נערכה פגישת המהות האחרונה, הוגשה בקשה של האישה לסעד זמני דחוף של צמצום הקשר של הבעל והילדים ולא נאמר בבקשה מפורשות "הבעל אמר לי שהוא רוצה להתגרש". לפיכך נראה כי גם האישה לא ראתה בהליך בקשת גירושין של האיש ולכן נזהרה מלהגיש בקשה כזו. סגירת הליך יישוב הסכסוך הייתה רק לאחר הגשת בקשת הסעד הזמני לבית הדין.

אך לאחר שמיעת הצדדים ולאחר שעיינו היטב בתיק שלפנינו, התרשמות בית הדין כי האישה ומעשיה הם שהובילו לפתיחת תיק הגירושין וממילא היא שלא עמדה בתנאי סעיף 13 ופרשנותו כמבואר בפרוטוקול – אינן נראות לנו. וכי יעלה על הדעת שהאישה חתמה על ההסכם על דעת שהאיש יקום בכל בוקר ויכה אותה מכות נמרצות? האם בכהאי גוונא ייאמר שהיא זו אשר פתחה את הגירושין? ברור לנו כי מעשיו החמורים והגרועים של האיש הם 'מכות נמרצות' בחיי הנישואין ובקשר זוגי שמחויב להתקיים בין בני זוג. איננו יכולים לקבל כי האישה צריכה להשלים עם התנהגות שכזו ולקבל את פניו באהבה ורעות גם אחרי ניסיונות חוזרים ונשנים לשיפור ולשינוי התנהגותו. ברור לנו כי במקרה זה התקיימה פתיחת התיק על ידי בית הדין, אבל הדבר נעשה בעקבות מעשי האיש ולא בעקבות סירובה של האישה!

ברור ששני הצדדים נזהרו בלשונם ולכן הם עונים לשאלת בית הדין לאן פניהם מועדות "פני הצד השני לגירושין". ומכאן היה מקום לבית הדין האזורי לטעות ולהתרשם כי בעוד האיש מוכן לחזור ולשקם את הקשר, הרי שהאישה נחווה שאין מקום לניסיון נוסף ולחידוש הקשר. אבל לאחר התנהגות האיש איננו מקבלים מסקנה זו.

זאת ועוד, בסעיף 12 להסכם הממון נכתב:

הצדדים מצהירים כי ממועד קניית דירת המגורים ועד למועד חתימת הסכם זה, נשאה [פלונית] בלבד בכל תשלומי המשכנתא אשר רבצו על הדירה, וממועד חתימת הסכם זה יישא [פלונית] לבדו ומחשבונו הפרטי בכל תשלומי המשכנתא הרובצים על דירת המגורים עד לפירעון המשכנתא.

מתוכן הסעיף עולה כי קבלת הבעל לשלם את המשכנתא עד סיומה לא נבע מ'קנס' אלא מהתחשבות בין הצדדים של השוואה בנשיאה בנטל לאתר שנים שהאישה נשאה בו. כמו כן בכתב תביעתה טענה האישה שהיא השקיעה ביתר סך של 400,000 ש"ח ברכישת ושיפוץ הדירה.

לכן במקרה שלפנינו, שבו בית הדין הוא שהפנה לסידור הגט ובית הדין הוא שקבע שצריך להתגרש, ולמעשה הוא ש'לחץ על כפתור הגירושין', ולא האיש או האישה, אי אפשר לשלול מהאישה את הזכות לכספים שהשקיעה בדירה ושהוכרו כמגיעים לה בהסכם הממון שממנו עולה שכספים אלו שייכים לה בדין.

לפיכך הערעור לגבי הפעלת סעיף 13 מתקבל.

קביעת בית הדין כי ההודעה לצד השני על פקיעת הקשר באה מצד האישה – נדחית, שהרי המעשים החמורים שאין כדוגמתם והחד-משמעיים מצד האיש מהווים מכת מוות על הבית המשותף, והדבר דומה כאילו הבעל מחזיק בידה של האישה, כותב את בקשת הגירושין ואומר לאישה "את כתבת את הבקשה". והלכך: לא האישה היא שפתחה בהליך הגירושין. וקל-יחומר משראינו שבית הדין הוא שהזמין את הצדדים לסידור גט, ולמעשה הוא שפתח בהליך הגירושין, דהיינו: בית הדין, שהבין היטב את המצב, למעשה הוא הקובע והיוזם את פעולת הגירושין. פתיחת האישה את התיק לא הייתה הגשה של תביעה לגירושין אלא התגברת על בעיית פרוצדורה לאחר החלטת בית הדין שהצדדים יתגרשו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אשר על כן הבעל שצריך להמשיך לשאת בתשלום חוב המשכנתה ממועד הקרע.

אולם מאחר שהתחייבות הבעל הייתה לשלם את חוב המשכנתה בתשלומים הנפרשים למשך שנים, ועם מכירת הדירה למעשה מהווה כל חובו מיידית, ומשיקולים נוספים, יש להעמיד את יחס חוב המשכנתה על 80% לבעל ו-20% לאישה.

חיוב הכתובה

לגבי ההסכם הבהירו הצדדים בבית המשפט כי לא משנה הסיבה שבעטיה הופסקו הנישואין, לכן התייחסו רק לשאלת ההחלטה מי פעל תחילה לנתק את הקשר באופן מעשי והסכמנו עם בית הדין האזורי שאת זה עשתה האישה, ואף על פי כן כתבנו כפי שכתבנו.

אך בבואנו להכריע בשאלת הכתובה, הרי שללא ספק הסיבה שבעטיה נעשה המעשה על ידי האישה היא מכרעת, ואין לנו ספק שהיא נאלצה לעשות כן כיוון שלא יכלה להמשיך ולחיות עם הבעל בשל מעשיו. כך כתב גם אב בית הדין האזורי בפסק דינו "[...] **אומנם בצדק – וביחס לכתובה מתקבלות כאמור טענותיה שהרי הכתובה היא תוצאה של האשם בגירושין והוא האיש בנידון דנן**". בית הדין האזורי גם האריך בזה ובגדרי 'עובר על דת' ו'רועה זונות' בהקשר זה, ונידונו הדברים בפסק הדין האזורי בהרחבה ובטוב טעם.

כבר נודע ונכתב רבות על שכאשר הבעל גורם לאשתו לחיי צער ולעינוי נפש באופן שאין הדעת סובלת כלל, הרי שדינו להיות בכלל אלו שיוציאו וייתנו כתובה. הדברים מפורשים בגמרא בכתובות בכמה מקומות ונציין חלק מהם: ב"דף ע"א באדם שמפרנס את אשתו על ידי פרנס באופן קבוע שיוציא וייתן כתובה כי "שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא". ובע"ב שם "המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה" וכו' "יוציא וייתן כתובה", "המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא וייתן כתובה מפני שנועל בפניה" וכו'. ואף אם האישה התחילה במעשה הגורם לנתק, כגון שנדרה באופן המפסיק את חיי האישות, אם בעלה הקים את נדרה יוציא מייד, מפני "דסברא מדאישתיק מיסנא הוא דסני לי", והתוספות במקום מוסיפים שלא צריכים להמתין אולי יתקן את דרכיו ויישאל על הקמתו, שכיוון ש"אינה סבורה שיתפייס עוד" – "לא תקנו שתמתין הואיל וקשה לה". וכן כ'שמיאה שם רע בשכנותיה' בכל אלו נחשב שהבעל מגרשה מרצונו וחייב בכתובתה.

גם בתשובות הראשונים מצינו שהתובעת גירושין מפני התנהגות בלתינסבלת של הבעל – יוציא וייתן כתובה. נציין כמה מהן:

בשו"ת הרשב"א (המיוחסות לרמב"ן סימן קב):

אין לבעל להכות ולענות אשתו. דלחיים ניתנה ולא לצער. ואדרבא צריך לכבדה יותר מגופו. ואם טען שהיא מקללתו, בית דין חוקרין ושואלים לשכנים מי הגורם. ואם הוא מכה ומצער שלא כדין והיא בורחת הדין עמה, שאין אדם דר עם נחש בכפיפה. זכר לדבר: הגר.

בשו"ת התשב"ץ (חלק ב סימן ח) דיבר על בעל שאינו מכה אלא מצער את אשתו, וכתב:

אישה שבעלה מצער אותה הרבה עד שמרוב הצער היא מואסת אותו והכל יודעים בו שהוא אדם קשה הרבה והיא אינה יכולה לסבול אותו לרוב הקטטות והמריבות וגם שהוא מרעיבה עד שהיא שנאה את החיים [...]

קרוב הדבר בזה שיוציא ויתן כתובה דקיימא לן "לחיים ניתנה ולא לצער" [...]
כל שכן בצער תדיר שיש לנו לומר יוציא ויתן כתובה לפי שאין אדם דר עם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נחש בכפיפה [...] ואפילו לכוף אותו להוציא יש לדון מקל-חומר דבעל פוליסוס (כתובות עז ע"א) דהשתא מפני ריח הפה כופין מפני צער תדיר שהוא מר ממות – לא כל שכן, וכיוצא בזה הקל-חומר הזכירו בירושלמי (כתובות פרק ה הלכה ז) על "איני זן ואיני מפרנס". וגם יש פוסקין באומר "איני זן ואיני מפרנס" – כופין אותו להוציא, ואם זה מרעיב אותה הרי הוא בכלל זה [...] ואף על פי שיש בתשובת גדולי האחרונים ז"ל שאין כופין בזה כלל, אנן – לאו קטלי קני באגמא אנן, ומלתא דתליא בסברא אין לדיין אלא מה שעניו רואות. ואפשר שלא אמרו כן על כיוצא בזה הצער הגדול וכל שכן אם מרעיב אותה. ואילו הות דידהו לא הוו אמרי הכי, והרשב"א ז"ל כתב בתשובה כדברינו [...]

והביאו בפד"רים רבים, שחלקם הובאו בפסק הדין, את הגדרת הדברים לפי דברי החזון איש (אבן העזר סימן עט אות כז) שמי ש'מקלקל האישות' שבן הזוג אינו יכול לדור עוד עימו – די בזה כדי לחייבו בכתובת אשתו, ואין כאן מקום להאריך.

כיוון שאין בית הדין הגדול דן בקביעת העובדות ובחידוש עובדות, ומפני שמדובר בתיאורים שאין הנייר סובלם, לא נחזור על התיאורים הקשים המובאים בהכרעת הדין. אך אנו סבורים שדי בהם כדי להשתכנע שקביעת אב בית הדין שהאחריות לחיסול האפשרות לחיות כבני זוג מוטלת באופן חד-משמעי על הבעל. כל שכן שהדברים נכונים לאחר ששמענו את הצדדים ועיינו בדבריהם בכתב ובעל פה. כיוון שאין ספק שאחריות מלאה זו היא על הבעל, הרי שיש בה טעם מספיק לחיובו בכתובתה ובתוספת באופן מלא וכפי שנבאר:

אין חולק כי בני הזוג ידעו לאורך השנים מורדות ביחסיהם וניסו לטפל בהם. הבעיות שעליהן מדובר בתיק זה אינן רק התפרצויות של כעס בלתי-נשלט, שבית הדין האזורי נוכח בהן וצירף אותם להכרעתו, וגם לא סכסוכים רגילים שאפשר לומר עליהם שלכל מריבה ישנם שני צדדים, אלא מעשים הנעשים באופן מוחלט רק מצד הבעל והפוגעים במישרין באישות שביניהם, בדברים שבינו לבינה ובציפור נפשה וכבודה של כל אישה. וכל שכן כאן, כשמדובר בזוג שומר תורה ומצוות ושילדיו מתחנכים בחינוך דתי, מעשים שוודאי שיש בהם כדי להביא ל'קילקול האישות' ולהרס הבית, ששוב אין האישה יכולה להמשיך את החיים עם הבעל.

זאת ועוד, כפי שהובא בפסק הדין מדברי הגרי"ש אלישיב (פד"ר חלק ח עמ' 278 ועמ' 324), כאשר יש ביד הבעל לתקן את דרכיו ולהסיר את מומיו ואינו עושה זאת, שוב אינו יכול לומר 'אדעתא דהכי לא יהבית לך' משום שזה נאמר רק בדברים שאין לו אפשרות למנועם.

אין זה משנה לכמה ולאיזה יועצים ומומחים הלך הבעל לטפל באורח חיים זה, אלא אם בפועל נמנעו הבעיות או שהבעל נכנע ואפשר את המשך הבעיות. במקרה זה האישה ניצבה בפני עובדות מתמשכות, שבעלה אינו מבקש להתגבר על יצרו ואינו חדל ממעשים אלו בכל מחיר, גם כשהוא יודע שהדברים אסורים לפי התורה, וגם כשהוא יודע שהם פוגעים באשתו בצורה אנושה ויודע מניסיון העבר שהיא אינה יכולה להסכים עם זה ולהמשיך לחיות כך. מדובר במצב שבו ישנה התמכרות של הבעל לדברים המהווים לפי התורה [לפחות] 'אביזרייהו דעירות', ורק בלחץ האישה מתקיימים טיפולים וייעוצים והבעל אינו לוקח אחריות ואינו לוקח את התרופות שהומלצו ולא מפסיק את מעשיו, אלא אדרבה מעמיק אותם ביצירת קשרים עם נשים וזוגות נשואים שבוודאי יש בהם איסור תורה ממש. אף שזמן מה הצליח להסתיר את מעשיו מאשתו, הרי כבר אמרו (משלי ג, כט) "אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך", ואדרבה אפשר להבין כי כשהדבר מתגלה הרגשת הבגידה והקושי מתעצמת גם בגלל הידיעה שהבעל נראה כאוהב ומצד שני מושיט ידו למקומות אחרים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גם כשהאישה התחילה בלידת-ברירה במעשים המכונים 'מרידה בבעלה', לא בא הבעל ואמר "הפסקתי את כל ההתנהגות הזו לחלוטין ואפשר לפתוח חיים חדשים ב'שלום בית'", אלא ביקש 'שלום בית' על בסיס אותו מצב בלתי-אפשרי של חיים עם בעל המנהל קשרים עם נשים אחרות, מגרה בעצמו את יצרו בכל עת ובכל שעה ומבטיח את אותן הבטחות שהבטיח בעבר ולא הועילו. וכבר הבאנו לעיל את דברי התוספות המוסיפים שיש מקרים שבהם לא צריכים להמתין אולי יתקן את דרכיו, שכיוון ש"אינה סבורה שיתפייס עוד" – "לא תקנו שתמתין הואיל וקשה לה".

'שלום בית' אמיתי אינו רק 'שביתת נשק' ממריכות, אין הוא נמדד בבקשת יישוב סכסוך אלא מצריך גם את החזרת קשר האישות שקלקל הבעל, צריך הוא להיות מבוסס על הפסוק 'ידעת כי שלום אהלך', היינו שיהיה הבית בית שבו האיש והאישה יכולים לסמוך זה על זה בענייני האישות והקשר האישי שביניהם. ואילו כאן אין ספק כי "האחרון הכביד" כי כאשר האישה מגלה כי התופעות של סטייה אצל בעלה החמירו באופן קיצוני, ומתלווים להן מעשי איסור של תכתובות עם נשים אחרות, ובהן נשים נשואות, על יצירת קשרים פעילים כולל יחסי אישות – הגורמים למצב שאין אפשרות להיות עימו. וקל וחומר, כיוון שמעשים אלו הם בוודאי בגדר 'עובר על דת', וגם למי שסובר שלא הוכח שבעבר קרב אליה בנידתה הרי שעכשיו כשנתגלו מעשיו האחרונים וודאי שיש חשש ממשי שיעביר את אשתו באיסורים כפי שהיא טוענת שכבר עשה, והוסף לכך שהאישה גילתה תכתובות ובהן גם אמירות שהוא בהליכי גירושין, הרי שלמעלה מכל ספק שיש בזה משום גירוש האישה באופן פעיל מביתו של הבעל.

גם חשיפת הילדים לתכנים אלו בוודאי יכולה ליצור מצב והרגשה של 'דר עם נחש בכפיפה אחת', וכמו שרמז הרמב"ן דלעיל בתשובתו, "זכר לדבר הגר", שכוונתו לדרישת שרה מאברהם "גרש האמה הזאת" שבאה לצורך הגנה על בנם יצחק שהיה ישמעאל 'מצחק עימו', על זה נאמר לו מה' "כל אשר תאמר אליך שרה – שמע בקלה".

כאשר זה המצב, לא רק שאף שתבעה גירושין לא 'באו הגירושין ממנה' כפי שמצריך הטור, אלא שאפשר לומר שבמקרה זה הבעל הוא שגירש את אשתו ממנו במעשיו, הרס את אט את שלום הבית ואת הקשר עם אשתו, ולבסוף הביא לקלוקל גמור של האישות ביניהם ולמצב שאינה יכולה לחיות עימו.

לאור כל זאת אין אנו מוצאים מקום לפשר בחיוב הכתובה ויש לחייבו בכתובה במלואה, ובפרט שגם כך קבע בית הדין שיש להתחשב גם בתוצאת איזון הנכסים שגם הוא אינו לכולי עלמא.

מסקנה

א. לאור כל האמור הערעור לגבי ההסכם מתקבל, והכרעת בית הדין האזורי שהאישה היא שביקשה את הגירושין נדחית.

הבעל יישא בהוצאות המשכנתה. אולם מאחר שהתחייבות הבעל לשעבר הייתה לשלם את חוב המשכנתה בתשלומים הנפרשים למשך שנים ועם מכירת הדירה למעשה מהווה כל חובו מיידית, ומשיקולים נוספים, יש להעמיד את יחס חוב המשכנתה על 80% לבעל ו-20% לאישה.

ב. גם לגבי חיוב הכתובה ערעור האישה מתקבל, והאיש חייב לשלם את כתובת האישה והתוספת במלואה.

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ראיתי את שכתבו חבריי הגאונים ואני מסכים למסקנתם ועם דבריהם בסעיף ב, לחייב את האיש בכתובה ובתוספת כתובה.

למסקנתם בסעיף א, בנוגע ליישום סעיף 13 להסכם, ניתן לעניות דעתי להגיע אחרת. ונבאר:

נימוקים נוספים להכרעה בנוגע להסכם

בהחלטת בית הדין האזורי קבע אב בית הדין תחילה:

אין ספק שהאיש נחשב עובר על דת במעשיו. הגדרת הדין כפי שהאיש ובאת כוחו צייטטו מהמקורות (לטענתם ההפוכה) בנוגע למעשים ההורסים את התא המשפחתי היא כי לא ניתן לחיות כזוג נשוי באופן סביר במקביל למעשים שכאלה. כך גם במקרה דנן: אישה, ובוודאי אישה דתית, אינה יכולה לחיות בהתנהלות חמורה קיצונית חריגה ובלתי-נורמלית של גבר בנושא כה עדין של קשר והתנהלות ללא גבולות עם כל מיני נשים, ואף קטינות, ברמת לכלוך ירודה ונחותה.

מנגד, התברר באופן חד-משמעי שהסעיף בהסכם הגירושין עוסק במי שיגיש בקשת גירושין. ההודעה שהעביר האיש לאישה – אין בה בקשת גירושין.

הפרשנות להסכם אינה "מי יזם את הגירושין" או "מי אשם" בהם.

האישה טוענת כי הגירושין באו ביוזמתו. אין ראיות מספיקות על כך, ולהפך: האישה, אומנם בצדק – וביחס לכתובה מתקבלות כאמור טענותיה שהרי הכתובה היא תוצאה של האשם בגירושין והוא האיש בנידון דנן – היא אשר, לאור התנהלות האיש, הפסיקה את יחסי האישות ואת כל הפעולות בבית הנדרשות ממנה כאישה כמו הכנת אוכל וכביסה וכיוצא בהם, עניין שגרם לעזיבתו את הבית; האישה הצהירה שהיא רוצה בגירושין, והבעל הוא שהתחבא מאחורי רצון לשלום בית, ואף שלא ברור מה באמת הוא רצה – רצונה של האישה הוא ברור וחד-משמעי, והיא חפצה בגירושין.

בקשת יישוב סכסוך מעצם מהותה והגדרתה בחוק החדש אינה עוסקת דווקא בגירושין אלא גם בשלום בית או הסדרי שהות, מזונות וכל השאר. אין בהגשת הבקשה כל אזכור למטרתה. אין אנו יודעים מה ביקש האיש בפגישה [...]

הצדדים הצהירו בבית המשפט ביום אישור ההסכם בפני השופטת כי המדד והמבחן ליישום סעיף 13 להסכם, שהוא נשוא הוויכוח ביניהם, יהיה רק מי הגיש בקשת גירושין. ובמקרה דנן האישה הגישה את הבקשה בכתב לבית הדין, אף ביקשה גירושין עוד קודם לכן, בדיונים שקדמו, ואף יזמה אותם בהתנהלותה כנגד האיש בבית.

אומנם התנהלות האיש מצדיקה את הדבר, אולם עניין זה שייך לפרק חיוב הכתובה ולא ליישום סעיף ההסכם שהוא נושא ממוני משפטי-הלכתי שעליו תקפים התנאים הממוניים שהצדדים קבעו ביניהם.

אם מעיינים בסעיף 13 נמצא שהוא כולל תנאי, שאם אחד הצדדים יגיש בקשה לגירושין הרי שיהיה מוטל עליו תשלום המשכנתה: אם האישה תגיש הרי שהיא תשלם את מחצית המשכנתה שנתרה ואם האיש יגיש הרי שעליו מוטל לשלם את כל יתרת המשכנתה.

עתה נבחן אם תנאי זה יש לו קיום הלכתי ונבאר את הדין:

קיימא לן דכל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו התנאי בטל (ועיין ביאור הלכה סימן תרנח ד"ה אינו מוחזר).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנידון דידן מעשיו של האיש הגיעו למצב שהאישה אף לא העלתה על דעתה שייתכן, וכמו שכתב כבוד אב בית הדין:

[...] כי לא ניתן לחיות כזוג נשוי באופן סביר במקביל למעשים שכאלה. כך גם במקרה דנן: אישה, ובוודאי אישה דתית, אינה יכולה לחיות בהתנהלות חמורה קיצונית חריגה ובלתינורמלית של גבר בנושא כה עדין של קשר והתנהלות ללא גבולות עם כל מיני נשים, ואף קטינות, ברמת לכלוך ירודה ונחותה.

המצב הגיע לידי כך שהאישה סלדה ממנו נפשית ואף גופנית (מחשש להעברת מחלות) לא הייתה יכולה לחיות עם האיש הזה. לאישה זו לא הייתה ברירה אלא להגיש בקשה לגירושין, שהרי להמשיך להיות במחיצת האיש ללא חיי אישות הוא דבר שאי אפשר לקיימו, שהרי קיימא לן דהמקדש אישה על מנת שאין עליו חיוב חיי אישות (חיוב עונה) – תנאו בטל כי לא ניתן לקיים תנאי זה בסופו, אם מחמת שזה צער הגוף ולא ניתן למחילה ואם זה מטעם שזו כל מהות הקידושין, ולכן על תנאי כזה אמרו: כל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו – התנאי בטל.

איש זה הגיע למצב זה שאין לו כל מעצור לתאוותיו המיניות ובעקבות התנהגותו זו של האיש לא היה אפשר שלא לבקש גירושין, שהרי המשמעות של לא לבקש גירושין הייתה לחיות יחד בלי חיי אישות, ותנאי כגון זה: אם מתנה תנאו בטל. נמצא שבעצם תנאי זה שלא להגיש בקשה לגירושין היה תנאי שלא היה ניתן לקיימו בסופו (ודמי זה למקדש "על מנת שאין לך עלי עונה"), ולכן תנאי זה בטל מעיקרו והאישה לא נחשבת כמי שעברה על התנאי מאחר שלא היה אפשר לקיים תנאי זה בסופו והרי הוא בטל.

מאחר שתנאי זה שהתחייבה האישה בסעיף זה כפוף להתחייבותו של הבעל בסעיף זה והם קשורים זה בזה, ומאחר שהתנאי שבו התחייבה האישה בטל כמו שביארנו, נמצא שגם התנאי שבו התחייב הבעל בטל נמצא שסעיף זה דהיינו סעיף 13 בטל.

אם כן מה שנשאר בהסכם זה הוא סעיף 12 הקובע:

הצדדים מצהירים כי ממועד קניית דירת המגורים ועד למועד חתימת הסכם זה, נשאה [פלונית] בלבד בכל תשלומי המשכנתה אשר רבצו על הדירה, וממועד חתימת הסכם זה יישא [פלונין] לבדו ומחשבונו הפרטי בכל תשלומי המשכנתה הרובצים על דירת המגורים עד לפירעון המשכנתה.

לכן נמצא שעל הבעל לשלם את כל יתרת המשכנתה. אומנם כנגד זה יש לטעון כי מה שהבעל התחייב היה רק בעודם נשואים, שגם הוא נהנה מתשלום המשכנתה שהרי יש לו מדור, אבל לא לאחר הגירושין שהוא לא נהנה מתשלום המשכנתה. אלא שגם כנגד זה יש לטעון שהרי בסעיף זה נומק מדוע הבעל התחייב את כל יתרת המשכנתה והסיבה היא בגלל שהאישה שילמה עד עתה את כל המשכנתה.

לכן לעניות דעתי בנסיבות אלו, שהאישה שילמה שנים רבות את המשכנתה, לבדה יש לעשות פשרה שתשלום יתרת המשכנתה יהיה כפי שכתבו חבריי.

הנראה לעניות דעתי כתבתי, וצור יצילנו משגיאות, אמן.

הרב מיכאל עמוס

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הערה לנימוקים הנוספים

אף על פי שמסקנת הדברים של ידידי הרה"ג מיכאל עמוס מסכימה לדברינו, לעניות דעתי אי אפשר להשוות את המקרה שלפנינו לדין של "כל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו התנאי בטל": שם מדובר כאשר בזמן התניית התנאי היה הוא תנאי שאי אפשר לקיימו. כגון "על מנת שתעלה לרקיע", אבל התנאי במקרה שלפנינו שבו, לצערנו, התדרדר הבעל לתהום ההתנהגויות לא שייך לדין 'תנאי שאי אפשר לקיימו' שהרי הבעל יכול היה להשלטת על יצריו ומעשיו המכוערים.

הרב אליעזר איגרא

מסקנה לדינא

א. לאור כל האמור: הערעור לגבי ההסכם מתקבל, והכרעת בית הדין האזורי שהאישה היא שביקשה את הגירושין – נדחית. הבעל יישא בתשלומי המשכנתה [ב-80% כאמור].

ב. גם לגבי חיוב הכתובה ערעור האישה מתקבל. האישה חייב לשלם את כתובת האישה והתוספת במלואה.

ג. פסק הדין מותר לפרסום בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום י"ט בסיוון התשפ"א (30.5.2021).

הרב מיכאל עמוס

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה